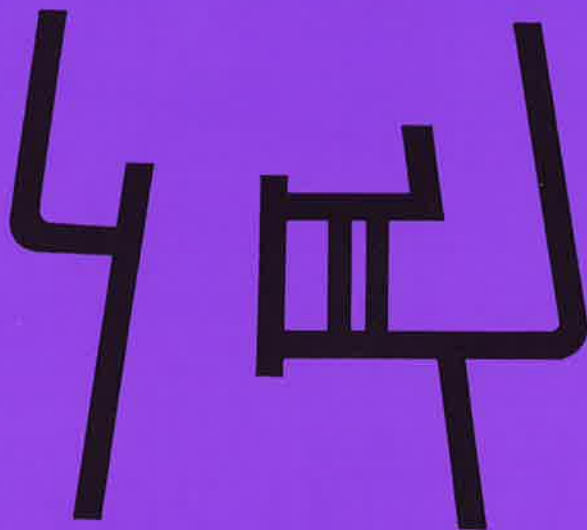

ZOTTEGEMS GENOOTSCHAP VOOR GESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE

HANDELINGEN

XVII - 2015

ISSN 0773-445 X

Jozef Armand Ribbens, een onbekende soldaat uit Wereldoorlog I

Guy De Mulder

1. Inleiding.

Wereldoorlog I is naar aanleiding van de 100-jarige herdenking terecht een historisch 'hot item'. Vooral de grote evenementen zoals de Duitse inval in België, de IJzerslag, de vier slagen bij Ieper, de slag bij Verdun... staan nu in volle belangstelling. Deze gebeurtenissen spreken tot de verbeelding van het grote publiek door de tienduizenden doden die vielen in de zinloze stormlopen in een poging om de vijandelijke loopgraven in te nemen. In het 'gewone leven in de loopgraven' aan de hele frontlinie van de Noordzee tot Zwitserland vielen echter ook tientallen doden en gewonden, onder het vuur van scherpschutters en dagelijks artilleriegeschut¹. Het Belgische leger leed in 1914 zware verliezen tijdens de Duitse inval tot de slag aan de IJzer in oktober, waarbij de Duitse troepen uiteindelijk tot stilstand werden gebracht door de overstroming van de IJzervlakte². In de daaropvolgende jaren weigerde koning Albert I als opperbevelhebber om deel te nemen aan de grote Britse offensieven zoals o.a. de 3de slag om Ieper in 1917. Pas tijdens het finale eindoffensief in september 1918 verliet het Belgische leger definitief zijn defensieve opstelling en rukte het samen met de geallieerde troepen op tot aan de Schelde in november 1918. In deze korte periode van bewegingsoorlog sneuvelde een derde van het totale aantal overleden Belgische soldaten in WOI³. Het Belgische leger voerde al die jaren (november 1914-augustus 1918) een defensieve stellingoorlog met sporadische raids op de Duitse posities⁴. Zoals al gezegd, was zelfs tijdens deze stellingoorlog de kans op een plotse dood of verwonding permanent aanwezig. Wereldoorlog I is ook de eerste 'goed gedocumenteerde oorlog'. De talrijke brieven en dagboeken van de soldaten, vooral de opgeleide officieren, getuigen daarvan. In zijn dagboeken beschrijft Paul Snoeck uit een Gentse drukkersfamilie, de verveling en de gevaren van het leven in de loopgraven langs de IJzerfrontlinie⁵.

¹ De Gryse & Van Everbroeck 2000, p. 44.

² De Vos 1997, p. 58.

³ De Vos 1997, p. 99; De Gryse & Van Everbroeck 2000, p. 57; Vandeweyer 2005, p. 175 & p. 245.

⁴ Lambrecht 2013.

⁵ Snoeck 1998.

Een meerderheid van de soldaten liet echter weinig getuigenis achter van het loopgravenleven. Zij vormen de grote groep van anonieme soldaten waarvan slechts enkele militaire data en een paar familieverhalen bestaan. Hierna willen we kort een van deze anonieme soldaten belichten.

2. Wie was Jozef Armand Ribbens?

Hij werd geboren op 20 juni 1893 te Leeuwergem als tweede kind van Jan Mathias Ribbens en Maria Ida Callebaut. Het gezin zou in totaal elf kinderen tellen, vier jongens en zeven meisjes, waarvan er twee vroeg overleden. In het huwelijksboek van zijn ouders staat Jozef echter vermeld als Petrus. Waarom hij later als Jozef door het leven gaat, is niet meteen duidelijk.

KINDEREN UIT DIT				HUWELIJK GESPROTEN.			
VOORNAMEN DER KINDEREN	GEBORTEN		POK	INVENTINGEN A	Veranderingen in den Burgerlijken Staat.		
	PLAATSEN	Geboortedag			AARD.	Geboortedag	PLAATSEN.
1° Albert	Leeuwergem	6-6-1891					
2° Petrus Emanuel	id.	20-6-1893			vroeder	26-2-1902	Leeuwergem
3° Maria Alberte	id.	23-6-95					
4° Maria Clara	id.	1-8-1897			vroeder	20-7-1898	Leeuwergem
5° Maria Elisabeth	id.	24-7-1899			vroeder	26-2-1902	Leeuwergem
6° Maria Theresia	id.	25-11-1900					
7° Maria Alfons	id.	28 aug. 1902					
8° Maria Bernardine	id.	18-1-1903					
9° Maria Fernand	id.	20 mei 1907					
10° Maria Adelaide	id.	2 dec. 1908					
11° Jolien Jean	id.	29 jan. 1911					
12°							

De lijst met kinderen ingeschreven in het huwelijksboek van Jan Ribbens en Maria Callebaut. Jozef is het tweede kind uit dit huwelijk met als officiële naam Petrus.

Door het uitbreken van de oorlog in 1914 wordt hij opgeroepen in de speciale lichter van 1915. Dit gebeurde met het Koninklijk Besluit van 1 maart 1915 waarin bepaald werd dat alle mannen tussen 18 en 25 jaar, alsook de mannen geboren tussen 1 januari 1890 en 31 december 1896 en die tot dan toe vrijgesteld waren, onder de wapenen werden geroepen⁶. Aangezien deze maatregel enkel geldig was voor mannen die zich in Frankrijk, op de Britse Eilanden of in onbezet België bevonden, moet Jozef in 1914 zijn woonplaats hebben verlaten bij het begin van de Duitse inval. Hij wordt ingedeeld bij het 12de Linie regiment, 2de compagnie als soldaat 2de klasse.

Over zijn militaire activiteiten is weinig geweten aangezien hij geen dagboeknotities bijhield. Een van de schaarse bronnen is

⁶ Zie <http://ablhistoryforum>.

een postkaart die hij naar zijn vriend Leopold stuurde met zijn postgegevens en de vraag om te laten weten of hij die ontvangen heeft. Waarschijnlijk betreft het Leopold Bovyn, geboren in Strijpen, die samen met hem op zijn doodsprentje staat. Laatstgenoemde diende in het 21ste Linierregiment en overleed op 6 februari 1917 te Krombeke (Poperinge). Uit de tekst op het doodsprentje kan afgeleid worden dat beiden vrienden waren. Vermoedelijk kenden zij elkaar van in vreedstijd aangezien Leopold ook in Leeuwergem woonde. Tijdens de oorlog bleven zij contact met elkaar onderhouden alhoewel ze in verschillende regimenten dienst deden⁷. Op een niet-gedateerde foto is Jozef Ribbens de tweede soldaat van links.

Jozef Ribbens is de tweede soldaat van links. De andere soldaten zijn onbekend. Op basis van de uitrusting kan de foto in 1915 worden gedateerd.

Op basis van de uitrusting kan verondersteld worden dat deze foto dateert uit 1915. De gefotografeerde soldaten dragen nog altijd de donkerblauwe legerjas met blauwgrijze broek en donkerblauwe pet. De munitietassen zijn echter van het nieuwe type dat de tassen uit 1914 had vervangen. Vanaf de tweede helft van 1915 werd het blauwe uniform vervangen door een nieuw uniform in kaki⁸. Verdere informatie over zijn frontleven bestaat er niet. Zoals zoveel duizenden soldaten zal hij het monotone bestaan gekend hebben van dienst in de loopgraven en tijdelijke perioden van rust achter de frontlinie⁹.

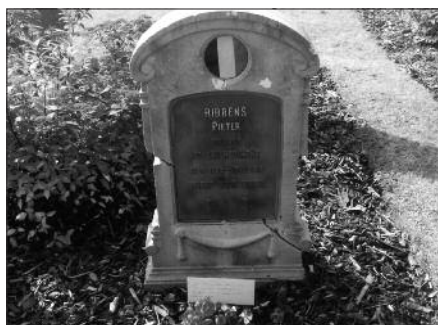
Ook zijn dood is met enige onduidelijkheid omgeven. Officieel is hij overleden op 2 februari 1917 in Grevelingen. Volgens een overgeleverd familieverhaal zou zijn broer Albert bij de aflossing van de fronteenheden zijn broer aangetroffen hebben, die gewond op een draagberrie uit de loopgraven werd teruggebracht. Hij zou in zijn armen zijn overleden. Albert Ribbens heeft echter in zijn later leven nooit over zijn frontervaringen gesproken, getrauma-

⁷ Lamarcq 1995, p. 92.

⁸ Pawly & Lierneux 2009, p. 41-43.

⁹ De Vos 1997, p.60-62.

tiseerd zoals zovele andere soldaten door de belevenissen aan het IJzerfront. In tegenspraak met dit verhaal is de officiële legerregistratie dat hij in het Noord-Franse Gravelines (Grevelingen) in het hospitaal ‘Petit Fort Philippe’ is overleden. De militaire hospitalen van het Belgische leger bevonden zich zowel in het Belgische hinterland achter de frontlinies als in de Noord-Franse grenszone. Hieruit zou kunnen opgemaakt worden dat hij toch nog is afgevoerd naar een hospitaal, wat betekent dat hij op dat ogenblik nog leefde. In de loopgraven overleden soldaten werden gewoonlijk in de omgeving van de frontzone begraven. Uiteindelijk is Jozef begraven op het militaire kerkhof in De Panne. Ook deze begraafplaats biedt geen antwoord op de exacte omstandigheden van zijn overlijden. Enerzijds is De Panne dicht genoeg bij de frontlinie om het verhaal van zijn broer Albert te bevestigen; anderzijds werden na het einde van de oorlog de in Noord-Frankrijk overleden soldaten herbegraven op Belgische militaire kerkhoven zoals De Panne. Opvallend is dat op de militaire grafsteen van Jozef zijn officieel geregistreerde naam van Pieter (Petrus) vermeld staat.

De laatste getuigenis van Jozef Ribbens betreft een doodsprentje van hem en Leopold Bovyn uit Strijpen. Uit de tekst op het doodsprentje kan duidelijk afgeleid worden dat Jozef en Leopold vrienden waren. Beiden sneuvelden kort na elkaar. Ten slotte is Jozef Ribbens vermeld op het oorlogsmonument voor de slachtoffers van de gemeente Leeuwerger, op het plaatselijke kerkhof aldaar¹⁰.

Foto links:
Het graf van Jozef/
Pieter Ribbens op het
militaire kerkhof van
De Panne.

Foto rechts:
Doodsprentje van Le-
opold Bovyn en Jozef
Ribbens. Beiden dra-
gen de standaard
Belgische kaki-uitrus-
ting.

Bibliografie

De Gryse P. & Van Everbroeck C. (red.), 2000. 1914-1918. De Grote Oorlog. Brussel, OKV.

De Vos L., 1997. De Eerste Wereldoorlog. Leuven, Davidsfonds.

¹⁰ Lamarcq 1995, p. 42-43.

Lamarcq D., 1995. Oorlogsmonumenten te Zottegem. Stille getuigen van twee wereldbranden. Een inventaris van de tastbare getuigenissen en een poging tot biografie van alle gesneuvelden en slachtoffers. *Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, VII, p. 13-136.

Lambrecht E., 2013. *Ten aanval! De strijd om de voorposten aan de IJzer*. Brugge, De Klaproos.

Pawly, R. & Lierneux P., 2009. *The Belgian army in World War I*. Oxford, Osprey Publishing (Men-at-Arms 452).

Snoeck R., 1998. *In de modderbrij van de IJzervallei. Oorlogsdagboek 14-18 van onderluitenant Raoul Snoeck*. Gent, Snoeck Ducaju & Zoon.

Vandeweyer L., 2005. *De eerste wereldoorlog. Koning Albert en zijn soldaten*. Antwerpen, Standaard Uitgeverij.

<http://ablhistoryforum.be/viewtopic.php?t=1710>